Yaptırım

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Bu madde, Vikipedi biçem el kitabına uygun değildir. Sayfayı Vikipedi standartlarına uygun biçimde düzenleyerek Vikipedi'ye katkıda bulunabilirsiniz. Gerekli düzenleme yapılmadan bu şablon kaldırılmamalıdır. *(Kasım 2020)*

Hukukun herkes bakımından bağlayıcı olması gerekir. Kişiler bazen olması gereken gibi davranırlar, bazen de bu düzeni bozarlar. Hukukun var oluş nedenlerinden biri de bu noktada başlar. Yani toplumun düzenini korunması durumu. Devreye giren hukuki kuralları çiğneyen kişilerin bu yanlış davranışlarına engel olunur ve o kişilere bu kurallara uymaya zorunlu kılınır. Yaptırım bir hukuk kuralına aykırı davranılmasının sonucunda yol açılan zararın ortadan kaldırılmasını amaçlar. Kısaca yaptırım "Bir hukuk kuralına aykırı davranılması halinde hukuk düzenince öngörülen sonuçtur.".[1] Yaptırım bir hukuk kuralını diğer sosyal düzen kurallarından ayırır.

İçindekiler

Yaptırım Türleri

YAPTIRIM (Müeyyide)					
Tür	1. Ceza	2. Tazminat	3. Cebri İcra	[Geçersizlik]	
				4. Hükümsüzlük	5. İptal
Neden	Suç, Kabahat	Haksız Fiil	Direnim	Şekle Uymama	Yanlış Karar
				[Hukuka Aykırılık]	
Bunların dışında "Tehlikelilik Hali"nde Güvenlik Tedbirleri uygulanır. Ayrıca Müsdare'de Türk hukukunda Güvenlik Tedbirleri arasında sayılır.[2]					

Cebri İcra

Kelime anlamı zorla yaptırma demektir. Hukuk kuralına uymayan kişiye kuralın zorla uygulatılmasıdır. Ör: Yıkım emrine direnen kişilerin evlerinin zorla boşaltılması, boşanan eşin çocuğu mahkeme kararına rağmen diğer eşe vermemesi veya göstermemesi durumunda bu durumların zorla sağlanması. Cebri İcra yoluna gidebilmek için hukuk kuralına bir kez uymamak yeterli değildir. Kişinin uymamakta ısrar etmesi yani direnmesi gerekir. Direnimin anlaşılabilmesi içinse kişinin önce bir kez uyarılması gerekir. Ör-1: Elektrik faturasını ödemeyen kişiye yazı bırakılması. Ör-2: Askere gitmeyen bir kişiye çağrı yapılması gibi (Bu örnekte TRT'den ilanen herkese ortak çağrı duyurusu okunur.) Not: Cebri İcra bir ceza değildir. Ceza kimi durumlarda ayrıca ek olarak uygulanabilir.

Cebri İcra dar anlamda ise borcunu ya da mükellefiyetini ödemeyen borçlunun devlet gücü aracılığıyla zorla borcunu yerine getirmeye mecbur edilmesidir.[3] İki çeşit icra vardır.Bunlar bireysel icra ve toplu icralardır. Bireysel icrada alacaklının ya da alacaklıların talebi ile haciz yoluna gidilir. Borçlunun mallarına el koyularak satılır ve alacaklılara alacağı miktar ödenir para artarsa borçluya verilir. Toplu icrada ise alacaklılara tanınan ayrı bir yol kullanılır yani iflas yolu. Alacaklıların alacaklarını karşılayamayan borçlu müflis durumuna düşer ve eşyaları iflas masasına gider ve satışa çıkartılır. Borçlu ve alacaklı arasında mahkeme tarafından da onaylanan borcun miktarı ve ne şekilde ödeneceği gibi ayrıntıların var olduğu bir anlaşmaya *konkordato* denir.

İcra-i Takip: Borcunu ödemeyen borçlunun devlet gücü aracılığıyla borcunu ödemeye zorlanmasıdır. Haciz borcunu karşılayacak kadar mal varlığına el konulmasıdır. Haciz uygulaması Cebri İcra'nın bir türüdür.

İhtar: Borcunu ödemeyen kişinin uyarılmasıdır. İhtar için borcun vadesinin gelmiş olması şarttır. Vade dolmadan yapılan uyarılar hukuken sonuç doğurmaz. İhtardan sonra genel olarak 7 gün (veya sözleşmede önceden belirlenmiş farklı bir süre) beklenir. Bu süreden sonra ikinci bir ihtara gerek olmadan İcra-i Takip için İcra-İflas dairesine başvurulabilir. İhtar sözlü de olabilir ancak yazılı olması ("İhtarname") ispatı kolaylaştırır. İhtarların tebliğinde Tebligat Kanunu geçerlidir. İhtar gerekli koşullarda kişinin adresindeki kapıya bırakılarak ve hatta ilanla bile yapılabilir. Örneğin yurtlarda kalan öğrencilere panoda ihtar kağıdını alması gerektiği duyurularak ihtar yapılmış sayılabilir.

Protesto: Tacirlerin ticari işlerinde ihtarı yazılı yapmaları gerekir. Noter kanalıyla yapılan bu ihtara Protesto adı verilir. (Protesto Çekmek)

- Müecceliyet: "Eceli gelmemiş" olma durumudur. Borcun henüz ödeme olgunluğuna erişmemiş olmasıdır. Ödenmesi istenemez. Örneğin; Vadesi dolmamış (zamanı gelmemiş) borçlar. "Müeccel Borç" denir.
- Muacceliyet: "Eceli gelmiş" olma durumudur. Borcun ödeme olgunluğuna erişmiş olmasıdır. Bu borçların ödenmesi istenebilir. Örneğin; Vadesi dolmuş (zamanı gelmiş) borçlar. "Muaccel Borç" denir. Bazen vadesi dolmayan borçlar da muaccel hale gelebilir. Örneğin, iki taksit ödenmediğinde geri kalan borcun tamamı istenebilir hale gelir.

Tazminat

Tazminat, bir kişinin bir hukuk kuralına veya yaptığı herhangi bir sözleşmeye uymama sonucunda sebep olduğu maddi zararı ödeme yükümüdür. Karşı tarafa verilen bir zararla belirginleşen ve Haksız Fiil olarak adlandırılan bir davranış sonucu ortaya çıkar, Maddi tazminat, zarar gören kişinin mal varlığındaki irade dışı eksilmenin zarar veren tarafından ayni veya nakdi olarak ödenmesi yükümlülüğüdür. (Bir kimsenin vücut tamlığına verilen zararın giderilmesi sadece nakdi yolla giderilebilir.) Manevi tazminat ise zarar görenin iradesi dışında meydana gelen eksilme sebebiyle çekilen manevi üzüntülerin, ıstırap ve acıların dindirilmesi ve telafisi için zarar veren tarafından ödenmesi gerekli bir miktar paradan ibaret bir tazmin şeklidir. Manevi tazminat toptan ödenir.

Geçersizlik

Bir işlemin hukuk kurallarının öngördüğü şekil ve şartlara uyulmadan yapılması halinde karşılaşılan yaptırımdır. Kurulmuş olan bir hukuki işleme , kanun koyucunun tarafların istediği hüküm ve neticeleri bağlamamasıdır.

Bazı kaynaklarda iki farklı başlık altında incelenir.

Hükümsüzlük

Hukukun yapılmasını istediği şekilden farklı bir şekilde yapılan hukuka aykırı bir işlemin sonuçlarının kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Hükümsüzlüğün yaptırımı sebeplerinin ağırlığına göre çeşitli türlere ayrılmıştır:

a. Yokluk: İşlem hiç oluşmamış kabul edilir yani yok sayılır. Hukuki işlemin kurucu unsurları eksiktir. *Yokluk* en ağır geçersizlik türüdür. Ör: Resmî görevliden başkasının kıydığı nikah. Tapu dairesinden başka bir yerde satışı yapılan ev.

b. Butlan: Bir hukuki işlemin kurucu unsurlarının tamam olması fakat işlemin geçerlilik şartlarından bazılarının olmamasıdır. Bir sözleşmenin , emredici hukuk kurallarına veya ahlaka , kamu düzenine veya kişilik haklarına aykırı bulunması halinde söz konusu olur. Ayırt etme gücü olamayanın yapmış olduğu sözleşme de butlanla sakattır. Hukuki işlem oluşmuş sayılır ama sonuçları ortadan kaldırılır. Ör: Yaşı küçük kişilerin yaptığı resmî evlilik. Bu durumda işlem yapılmıştır ama açılan dava ile evlilik sonlandırılır. Butlan 2'ye (bazı kaynaklara göre 3'e) ayrılır.

- Mutlak Butlan: İşlemin (veya sözleşmenin) tamamının geçersiz olmasıdır. Fark edildiğinde kamu otoritesi tarafında isteğe bağlı olmadan ortadan kaldırılır.

- Nisbi Butlan: [Bazı Kaynaklarda bir tür olarak yer almaz.] İşlemin, taraflardan birinin istediği takdirde ortadan kaldırılmasıdır. Talebe bağlıdır. Bu nedenle "İptal Edilebilirlik" de denir.

- Kısmi Butlan: Hukuki işlemin ve sözleşmenin sadece bir bölümü geçersizdir. Eksiklik de denilir ve yapılan sözleşmede , sözleşmenin tüm gereklerinin yerine getirmemesi durumudur.

İptal

Hukuka aykırı olarak (yanlış alınmış) idari bir kararın ortadan kaldırılmasıdır. Belli bir süre içinde istenmesi koşuluyla bir işlemin yapıldığı andan itibaren ortadan kaldırılmasına olanak tanıyan bir yaptırım şeklidir. İdare Mahkemelerine açılan İptal Davaları ile karara bağlanır. Ör: Disiplin Cezası alan bir öğrenci veya memur kararın yanlış olduğunu düşünüyorsa İdare Mahkemesine İptal Davası açabilir. İstisnalar hariç İdari Dava açma hakkı 60 gün içinde kullanılmalıdır. Aksi halde bu hak yitirilir. Hukuk kurallarına aykırı olarak yapılmış bir idari işlem , bu yüzden menfaatleri zedelenen kişilerin talep etmesiyle görevli yargı makamlarınca ortadan kaldırılır. İdare aleyhinde açılacak davalar iki grupta toplanır. Bunlar iptal ve tam yargı davalarıdır.

Ceza

Ceza, kanunun suç olarak nitelediği bir eylemin karşılığı olarak öngörülen caydırıcı yaptırımdır. Hukuk kurallarına aykırı davranışların bir kısmı suç sayılır. Bu davranışın yaptırımı kişilerin cezalandırılmasıdır. Suçların boyutlarına göre farklı cezalar mevcuttur.

Zoralım (Müsadere)

Suç işlenmesiyle ilişkisi olan eşyanın, suç işlenmesinde kullanılan ya da bu amaçla hazırlanan veya suçtan dolayı ortaya çıkan suç ürünü olan eşyanın mahkeme kararıyla Devlet hazinesine mal edilmesidir.

Kaynakça

- Hukukun Temel Kavramları, Anadolu Üniversitesi - Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Prof.Dr. Ufuk AYDIN, Dr.Öğr.Üyesi Elvan SÜTKEN, Ağustos 2018, Eskişehir, AÜ Yayın No: 3783, E-ISBN: 978-975-06-2732-3
- Hukukun Temel Kavramları, Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, Dora Yayıncılık, Bursa 2012.
- Hukukun Temel Kavramları, Kemal Gözler, Ekin Kitabevi, Bursa 2010.
- Hukukun Temel Kavramları, Yahya Deryal, Derya Kitabevi, Trabzon, 2008
- Norm und Sanktion, Gerd Spittler, Untersuchungen zum Sanktionsmechanismus, Walter, Olten-Freiburg, 1967 **(Almanca)**
- Herbert L. A. Hart, The Concept of Law, Oxford University Press, London, 1961 **(İngilizce)**

Dipnotlar

1. ^ "Hukuk Kavramı" (https://docs.google.com/document/d/1BopDj2R2yDUBthzMHpjCHT1sTxzIg8cpq7vOdoyGNYU/edit). www.docs.google.com. Erişim tarihi: 20 Nisan 2015.
2. ^ TÜRK CEZA HUKUKUNDA MÜSADERE (https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/18_3-4_31.pdf), Kemal GÜNLER, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4
3. ^ "Cebri icra nedir?" (https://web.archive.org/web/20160524203249/http://goktugbeser.com/gayrimenkul-terimleri/). www.goktugbeser.com. 24 Mayıs 2016 tarihinde kaynağından (http://goktugbeser.com/gayrimenkul-terimleri/) arşivlendi. Erişim tarihi: 20 Nisan 2015.

Dış bağlantılar

- Türk Ceza Hukukunda Müsadere (https://blog.lexpera.com.tr/turk-ceza-hukukunda-musadere/) - Prof.Dr. Mahmut Koca, 27/05/2020, Lexpera

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:Hukuk&action=edit)	**Hukuk**
Temel kavramlar	Adalet · Delil · Edim · Hak · Hukuk · Kamu hukuku · Karine · Norm · Özel hukuk · Sözleşme · Uluslararası hukuk · Yazılı hukuk
Hukuk dalları	Aile hukuku · Anayasa hukuku · Avrupa Birliği hukuku · Avukatlık hukuku · Askerî yargı · Bankacılık hukuku · Bilişim hukuku · Borçlar hukuku · Ceza hukuku · Çevre hukuku · Deniz hukuku · Eğlence hukuku · Enerji hukuku · Eşya hukuku · Fikrî mülkiyet hukuku · Havacılık hukuku · İdare hukuku · İcra hukuku · İflas hukuku · İş hukuku · Mali hukuk · Medeni hukuk · Miras hukuku · Rekabet hukuku · Sağlık hukuku · Savaş hukuku · Seçim hukuku · Sigorta hukuku · Sosyal güvenlik hukuku · Spor hukuku · Şirketler hukuku · Ticaret hukuku · Tröst hukuku · Uluslararası ceza hukuku · Uluslararası insan hakları hukuku · Uluslararası kamu hukuku · Uluslararası özel hukuk · Usul hukuku (Medeni, Ceza) · Uyuşmazlık hukuku · Uzay hukuku · Vatandaşlık hukuku · Vergi hukuku · Yabancılar hukuku
Hukuki kaynaklar	Anayasa · Doktrin · İçtihat · Kanun · Kanun hükmünde kararname · Kararname · Örf ve adet
Hukuk sistemleri	Bizans hukuku · Çin hukuku · Halaha · İslam hukuku · Kara Avrupası hukuk düzeni · Kilise hukuku · Laik hukuk · Ortak hukuk · Roma hukuku · Rus hukuku · Şeriat · Sosyalist hukuk
Hukuk bilimi	Doğal hukuk · Eleştirel hukuk çalışmaları · Feminist hukuk teorisi · Hukuk etiği · Hukuk felsefesi · Hukuki gerçekçilik · Hukuki pozitivizm · Hukuk sosyolojisi · Hukuk tarihi · Hukuki şekilcilik · Hukuk ve ekonomi · Hukuki yorum · Karşılaştırmalı hukuk

Otorite kontrolü	BNF: cb12650036h (https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb12650036h) (data) (https://data.bnf.fr/ark:/12148/cb12650036h) · GND: 4137830-1 (https://d-nb.info/gnd/4137830-1) · LCCN: sh85117160 (https://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85117160) · NDL: 00565300 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00565300)